

Bulunmayın. "Suizan", kâfî; zan demektir. Ayette zannın hepsinden değil ¸ğundan sakınılması emredilmekte ve zannın bir kısmının gâhibi olduğu bildirilmektedir. Dolayısıyla zannın bir kısmı hâsî; zan yani iyi zandır ve gâhibi değildir. İyi zan, sâhibi; olayları ve davranışları iyiye yormak, iyi dâhibi; ve iyi gâhibi; "Kâfî; zan" ve "iyi zan" tabirleri Kur'an'da geçmektedir.^[3] "Zan" kelimesi ¸ok anlamlı kelimelerden biridir. ^[4] ve ^[5] bir şeyi kesin olarak bilmek ve ^[6] tahmine dayalı bilgi ve ^[7] anlamlarında kullanılmıştır. Tahlil ettiğimiz ayette yasaklanan ve gâhibi olduğu bildirilen zan, ikinci anlamdaki zandır. Kelime Târk¸e'de bu anlamda girmiştir. Zan, Allah ve insanlar hakkında sâhibi; konusu olabilir. Allah hakkında iyi zanda bulunmak farz, kâfî; zanda bulunmak haramdır.

^[8] ^[9] ^[10] ^[11] ^[12] ^[13] ^[14] ^[15] ^[16] ^[17] ^[18] ^[19] ^[20] ^[21] ^[22] ^[23] ^[24] ^[25] ^[26] ^[27] ^[28] ^[29] ^[30] ^[31] ^[32] ^[33] ^[34] ^[35] ^[36] ^[37] ^[38] ^[39] ^[40] ^[41] ^[42] ^[43] ^[44] ^[45] ^[46] ^[47] ^[48] ^[49] ^[50] ^[51] ^[52] ^[53] ^[54] ^[55] ^[56] ^[57] ^[58] ^[59] ^[60] ^[61] ^[62] ^[63] ^[64] ^[65] ^[66] ^[67] ^[68] ^[69] ^[70] ^[71] ^[72] ^[73] ^[74] ^[75] ^[76] ^[77] ^[78] ^[79] ^[80] ^[81] ^[82] ^[83] ^[84] ^[85] ^[86] ^[87] ^[88] ^[89] ^[90] ^[91] ^[92] ^[93] ^[94] ^[95] ^[96] ^[97] ^[98] ^[99] ^[100] ^[101] ^[102] ^[103] ^[104] ^[105] ^[106] ^[107] ^[108] ^[109] ^[110] ^[111] ^[112] ^[113] ^[114] ^[115] ^[116] ^[117] ^[118] ^[119] ^[120] ^[121] ^[122] ^[123] ^[124] ^[125] ^[126] ^[127] ^[128] ^[129] ^[130] ^[131] ^[132] ^[133] ^[134] ^[135] ^[136] ^[137] ^[138] ^[139] ^[140] ^[141] ^[142] ^[143] ^[144] ^[145] ^[146] ^[147] ^[148] ^[149] ^[150] ^[151] ^[152] ^[153] ^[154] ^[155] ^[156] ^[157] ^[158] ^[159] ^[160] ^[161] ^[162] ^[163] ^[164] ^[165] ^[166] ^[167] ^[168] ^[169] ^[170] ^[171] ^[172] ^[173] ^[174] ^[175] ^[176] ^[177] ^[178] ^[179] ^[180] ^[181] ^[182] ^[183] ^[184] ^[185] ^[186] ^[187] ^[188] ^[189] ^[190] ^[191] ^[192] ^[193] ^[194] ^[195] ^[196] ^[197] ^[198] ^[199] ^[200] ^[201] ^[202] ^[203] ^[204] ^[205] ^[206] ^[207] ^[208] ^[209] ^[210] ^[211] ^[212] ^[213] ^[214] ^[215] ^[216] ^[217] ^[218] ^[219] ^[220] ^[221] ^[222] ^[223] ^[224] ^[225] ^[226] ^[227] ^[228] ^[229] ^[230] ^[231] ^[232] ^[233] ^[234] ^[235] ^[236] ^[237] ^[238] ^[239] ^[240] ^[241] ^[242] ^[243] ^[244] ^[245] ^[246] ^[247] ^[248] ^[249] ^[250] ^[251] ^[252] ^[253] ^[254] ^[255] ^[256] ^[257] ^[258] ^[259] ^[260] ^[261] ^[262] ^[263] ^[264] ^[265] ^[266] ^[267] ^[268] ^[269] ^[270] ^[271] ^[272] ^[273] ^[274] ^[275] ^[276] ^[277] ^[278] ^[279] ^[280] ^[281] ^[282] ^[283] ^[284] ^[285] ^[286] ^[287] ^[288] ^[289] ^[290] ^[291] ^[292] ^[293] ^[294] ^[295] ^[296] ^[297] ^[298] ^[299] ^[300] ^[301] ^[302] ^[303] ^[304] ^[305] ^[306] ^[307] ^[308] ^[309] ^[310] ^[311] ^[312] ^[313] ^[314] ^[315] ^[316] ^[317] ^[318] ^[319] ^[320] ^[321] ^[322] ^[323] ^[324] ^[325] ^[326] ^[327] ^[328] ^[329] ^[330] ^[331] ^[332] ^[333] ^[334] ^[335] ^[336] ^[337] ^[338] ^[339] ^[340] ^[341] ^[342] ^[343] ^[344] ^[345] ^[346] ^[347] ^[348] ^[349] ^[350] ^[351] ^[352] ^[353] ^[354] ^[355] ^[356] ^[357] ^[358] ^[359] ^[360] ^[361] ^[362] ^[363] ^[364] ^[365] ^[366] ^[367] ^[368] ^[369] ^[370] ^[371] ^[372] ^[373] ^[374] ^[375] ^[376] ^[377] ^[378] ^[379] ^[380] ^[381] ^[382] ^[383] ^[384] ^[385] ^[386] ^[387] ^[388] ^[389] ^[390] ^[391] ^[392] ^[393] ^[394] ^[395] ^[396] ^[397] ^[398] ^[399] ^[400] ^[401] ^[402] ^[403] ^[404] ^[405] ^[406] ^[407] ^[408] ^[409] ^[410] ^[411] ^[412] ^[413] ^[414] ^[415] ^[416] ^[417] ^[418] ^[419] ^[420] ^[421] ^[422] ^[423] ^[424] ^[425] ^[426] ^[427] ^[428] ^[429] ^[430] ^[431] ^[432] ^[433] ^[434] ^[435] ^[436] ^[437] ^[438] ^[439] ^[440] ^[441] ^[442] ^[443] ^[444] ^[445] ^[446] ^[447] ^[448] ^[449] ^[450] ^[451] ^[452] ^[453] ^[454] ^[455] ^[456] ^[457] ^[458] ^[459] ^[460] ^[461] ^[462] ^[463] ^[464] ^[465] ^[466] ^[467] ^[468] ^[469] ^[470] ^[471] ^[472] ^[473] ^[474] ^[475] ^[476] ^[477] ^[478] ^[479] ^[480] ^[481] ^[482] ^[483] ^[484] ^[485] ^[486] ^[487] ^[488] ^[489] ^[490] ^[491] ^[492] ^[493] ^[494] ^[495] ^[496] ^[497] ^[498] ^[499] ^[500] ^[501] ^[502] ^[503] ^[504] ^[505] ^[506] ^[507] ^[508] ^[509] ^[510] ^[511] ^[512] ^[513] ^[514] ^[515] ^[516] ^[517] ^[518] ^[519] ^[520] ^[521] ^[522] ^[523] ^[524] ^[525] ^[526] ^[527] ^[528] ^[529] ^[530] ^[531] ^[532] ^[533] ^[534] ^[535] ^[536] ^[537] ^[538] ^[539] ^[540] ^[541] ^[542] ^[543] ^[544] ^[545] ^[546] ^[547] ^[548] ^[549] ^[550] ^[551] ^[552] ^[553] ^[554] ^[555] ^[556] ^[557] ^[558] ^[559] ^[560] ^[561] ^[562] ^[563] ^[564] ^[565] ^[566] ^[567] ^[568] ^[569] ^[570] ^[571] ^[572] ^[573] ^[574] ^[575] ^[576] ^[577] ^[578] ^[579] ^[580] ^[581] ^[582] ^[583] ^[584] ^[585] ^[586] ^[587] ^[588] ^[589] ^[590] ^[591] ^[592] ^[593] ^[594] ^[595] ^[596] ^[597] ^[598] ^[599] ^[600] ^[601] ^[602] ^[603] ^[604] ^[605] ^[606] ^[607] ^[608] ^[609] ^[610] ^[611] ^[612] ^[613] ^[614] ^[615] ^[616] ^[617] ^[618] ^[619] ^[620] ^[621] ^[622] ^[623] ^[624] ^[625] ^[626] ^[627] ^[628] ^[629] ^[630] ^[631] ^[632] ^[633] ^[634] ^[635] ^[636] ^[637] ^[638] ^[639] ^[640] ^[641] ^[642] ^[643] ^[644] ^[645] ^[646] ^[647] ^[648] ^[649] ^[650] ^[651] ^[652] ^[653] ^[654] ^[655] ^[656] ^[657] ^[658] ^[659] ^[660] ^[661] ^[662] ^[663] ^[664] ^[665] ^[666] ^[667] ^[668] ^[669] ^[670] ^[671] ^[672] ^[673] ^[674] ^[675] ^[676] ^[677] ^[678] ^[679] ^[680] ^[681] ^[682] ^[683] ^[684] ^[685] ^[686] ^[687] ^[688] ^[689] ^[690] ^[691] ^[692] ^[693] ^[694] ^[695] ^[696] ^[697] ^[698] ^[699] ^[700] ^[701] ^[702] ^[703] ^[704] ^[705] ^[706] ^[707] ^[708] ^[709] ^[710] ^[711] ^[712] ^[713] ^[714] ^[715] ^[716] ^[717] ^[718] ^[719] ^[720] ^[721] ^[722] ^[723] ^[724] ^[725] ^[726] ^[727] ^[728] ^[729] ^[730] ^[731] ^[732] ^[733] ^[734] ^[735] ^[736] ^[737] ^[738] ^[739] ^[740] ^[741] ^[742] ^[743] ^[744] ^[745] ^[746] ^[747] ^[748] ^[749] ^[750] ^[751] ^[752] ^[753] ^[754] ^[755] ^[756] ^[757] ^[758] ^[759] ^[760] ^[761] ^[762] ^[763] ^[764] ^[765] ^[766] ^[767] ^[768] ^[769] ^[770] ^[771] ^[772] ^[773] ^[774] ^[775] ^[776] ^[777] ^[778] ^[779] ^[780] ^[781] ^[782] ^[783] ^[784] ^[785] ^[786] ^[787] ^[788] ^[789] ^[790] ^[791] ^[792] ^[793] ^[794] ^[795] ^[796] ^[797] ^[798] ^[799] ^[800] ^[801] ^[802] ^[803] ^[804] ^[805] ^[806] ^[807] ^[808] ^[809] ^[810] ^[811] ^[812] ^[813] ^[814] ^[815] ^[816] ^[817] ^[818] ^[819] ^[820] ^[821] ^[822] ^[823] ^[824] ^[825] ^[826] ^[827] ^[828] ^[829] ^[830] ^[831] ^[832] ^[833] ^[834] ^[835] ^[836] ^[837] ^[838] ^[839] ^[840] ^[841] ^[842] ^[843] ^[844] ^[845] ^[846] ^[847] ^[848] ^[849] ^[850] ^[851] ^[852] ^[853] ^[854] ^[855] ^[856] ^[857] ^[858] ^[859] ^[860] ^[861] ^[862] ^[863] ^[864] ^[865] ^[866] ^[867] ^[868] ^[869] ^[870] ^[871] ^[872] ^[873] ^[874] ^[875] ^[876] ^[877] ^[878] ^[879] ^[880] ^[881] ^[882] ^[883] ^[884] ^[885] ^[886] ^[887] ^[888] ^[889] ^[890] ^[891] ^[892] ^[893] ^[894] ^[895] ^[896] ^[897] ^[898] ^[899] ^[900] ^[901] ^[902] ^[903] ^[904] ^[905] ^[906] ^[907] ^[908] ^[909] ^[910] ^[911] ^[912] ^[913] ^[914] ^[915] ^[916] ^[917] ^[918] ^[919] ^[920] ^[921] ^[922] ^[923] ^[924] ^[925] ^[926] ^[927] ^[928] ^[929] ^[930] ^[931] ^[932] ^[933] ^[934] ^[935] ^[936] ^[937] ^[938] ^[939] ^[940] ^[941] ^[942] ^[943] ^[944] ^[945] ^[946] ^[947] ^[948] ^[949] ^[950] ^[951] ^[952] ^[953] ^[954] ^[955] ^[956] ^[957] ^[958] ^[959] ^[960] ^[961] ^[962] ^[963] ^[964] ^[965] ^[966] ^[967] ^[968] ^[969] ^[970] ^[971] ^[972] ^[973] ^[974] ^[975] ^[976] ^[977] ^[978] ^[979] ^[980] ^[981] ^[982] ^[983] ^[984] ^[985] ^[986] ^[987] ^[988] ^[989] ^[990] ^[991] ^[992] ^[993] ^[994] ^[995] ^[996] ^[997] ^[998] ^[999] ^[1000] ^[1001] ^[1002] ^[1003] ^[1004] ^[1005] ^[1006] ^[1007] ^[1008] ^[1009] ^[1010] ^[1011] ^[1012] ^[1013] ^[1014] ^[1015] ^[1016] ^[1017] ^[1018] ^[1019] ^[1020] ^[1021] ^[1022] ^[1023] ^[1024] ^[1025] ^[1026] ^[1027] ^[1028] ^[1029] ^[1030] ^[1031] ^[1032] ^[1033] ^[1034] ^[1035] ^[1036] ^[1037] ^[1038] ^[1039] ^[1040] ^[1041] ^[1042] ^[1043] ^[1044] ^[1045] ^[1046] ^[1047] ^[1048] ^[1049] ^[1050] ^[1051] ^[1052] ^[1053] ^[1054] ^[1055] ^[1056] ^[1057] ^[1058] ^[1059] ^[1060] ^[1061] ^[1062] ^[1063] ^[1064] ^[1065] ^[1066] ^[1067] ^[1068] ^[1069] ^[1070] ^[1071] ^[1072] ^[1073] ^[1074] ^[1075] ^[1076] ^[1077] ^[1078] ^[1079] ^[1080] ^[1081] ^[1082] ^[1083] ^[1084] ^[1085] ^[1086] ^[1087] ^[1088] ^[1089] ^[1090] ^[1091] ^[1092] ^[1093] ^[1094] ^[1095] ^[1096] ^[1097] ^[1098] ^[1099] ^[1100] ^[1101] ^[1102] ^[1103] ^[1104] ^[1105] ^[1106] ^[1107] ^[1108] ^[1109] ^[1110] ^[1111] ^[1112] ^[1113] ^[1114] ^[1115] ^[1116] ^[1117] ^[1118] ^[1119] ^[1120] ^[1121] ^[1122] ^[1123] ^[1124] ^[1125] ^[1126] ^[1127] ^[1128] ^[1129] ^[1130] ^[1131] ^[1132] ^[1133] ^[1134] ^[1135] ^[1136] ^[1137] ^[1138] ^[1139] ^[1140] ^[1141] ^[1142] ^[1143] ^[1144] ^[1145] ^[1146] ^[1147] ^[1148] ^[1149] ^[1150] ^[1151] ^[1152] ^[1153] ^[1154] ^[1155] ^[1156] ^[1157] ^[1158] ^[1159] ^[1160] ^[1161] ^[1162] ^[1163] ^[1164] ^[1165] ^[1166] ^[1167] ^[1168] ^[1169] ^[1170] ^[1171] ^[1172] ^[1173] ^[1174] ^[1175] ^[1176] ^[1177] ^[1178] ^[1179] ^[1180] ^[1181] ^[1182] ^[1183] ^[1184] ^[1185] ^[1186] ^[1187] ^[1188] ^[1189] ^[1190] ^[1191] ^[1192] ^[1193] ^[1194] ^[1195] ^[1196] ^[1197] ^[1198] ^[1199] ^[1200] ^[1201] ^[1202] ^[1203] ^[1204] ^[1205] ^[1206] ^[1207] ^[1208] ^[1209] ^[1210] ^[1211] ^[1212] ^[1213] ^[1214] ^[1215] ^[1216] ^[1217] ^[1218] ^[1219] ^[1220] ^[1221] ^[1222] ^[1223] ^[1224] ^[1225] ^[1226] ^[1227] ^[1228] ^[1229] ^[1230] ^[1231] ^[1232] ^[1233] ^[1234] ^[1235] ^[1236] ^[1237] ^[1238] ^[1239] ^[1240] ^[1241] ^[1242] ^[1243] ^[1244] ^[1245] ^[1246] ^[1247] ^[1248] ^[1249] ^[1250] ^[1251] ^[1252] ^[1253] ^[1254] ^[1255] ^[1256] ^[1257] ^[1258] ^[1259] ^[1260] ^[1261] ^[1262] ^[1263] ^[1264] ^[1265] ^[1266] ^[1267] ^[1268] ^[1269] ^[1270] ^[1271] ^[1272] ^[1273] ^[1274] ^[1275] ^[1276] ^[1277] ^[1278] ^[1279] ^[1280] ^[1281] ^[1282] ^[1283] ^[1284] ^[1285] ^[1286] ^[1287] ^[1288] ^[1289] ^[1290] ^[1291] ^[1292] ^[1293] ^[1294] ^[1295] ^[1296] ^[1297] ^[1298] ^[1299] ^[1300] ^[1301] ^[1302] ^[1303] ^[1304] ^[1305] ^[1306] ^[1307] ^[1308] ^[1309] ^[1310] ^[1311] ^[1312] ^[1313] ^[1314] ^[1315] ^[1316] ^[1317] ^{[131}

hakkında kötü zanda bulunan münafik erkeklere ve kadınlara, Allah’a ortak koşan erkeklere ve kadınlara azap etsin, onların Müslümanlar için işledikleri kötü işler, kendi başlarına gelecektir. Allah onlara gazap etmiş, onları lanetlemiş ve onlara cehennemi hazırlamıştır. Orası ne kötü varış yeridir.[6] Yüce Allah; قَالَ
رَسُولُ
اللّهِ: قَالَ
اللّهُ
تَعالى: أنَا
عِنْدَ ظَنِّ
عَبْدِي بِي “Ben, kulumun bana olan zannı üzereyim.”[7], Peygamberimiz ise (s.a.s.); “Ey insanlar! Âlemlerin Rabbi hakkında iyi zanda bulunun, çünkü Rab, kulumun zannı üzereydir.” buyurmuştur.[8] قَالَ
رَسُولُ
اللّهِ: إنَّ
حُسْنَ
الظَّنِ
بِاللّهِ
تَعالى مِنْ
حُسْنِ
الْعِبَادَةِ "Allah Teâlâ hakkında hüsnü zan, güzel ibadettendir." [9] İş, meslek, ticaret, teşebbüs ve sosyal faaliyetlerle bilimsel çalışmalardaki zanlar mubah; dürüst bir mümin hakkında iyi zanda bulunmak mendup, kötü zanda bulunmak ve bunu başkalarına anlatmak haram ve günahtır. Kötü zanda bulunulur, fakat bu zan başkalarına anlatılmazsa bu, doğru bir davranış olmamakla birlikte günah değildir. Peygamberimizin beyanı ile“iyi zanda bulunmak, kulluğun güzelliğindedir.”[10] Muhterem Kardeşlerim
يَآاَيُّهَا
الَّذِينَ
اَمَنُوآ
اِنْ جَآءَ
كُمْ فَاسِقٌ
بِنَبَأٍ
فَتَبَيَّنُوآ اَنْ
تُصِيبُوا
قَوْمًا
بِجَهَالَةٍ
فَتُصْبِحُوا عَلَى مَا
فَعَلْتُمْ
نَادِمِينَ “Ey iman edenler! Size bir fasık bir haber getirirse, bilmeyerek bir topluluğa zarar verip yaptığınıza pişman olmamak için o haberin doğruluğunu araştırın.”[11] Ayeti gereğince insanlar veya olaylar hakkında kanıta dayalı doğru bilgiye göre karar vermek ve gerçeği bulmak için araştırma yapmak gerekir. Başkaları aleyhinde konuşmak ve karar almak

söz konusu olduğunda zan ile hareket edilmez, edilmemelidir. Çünkü zan, birçok kere isabetsiz olabilmektedir. Bu durumda zanna dayalı verilen hüküm ile iftira edilmiş ve vebale girilmiş olur. Bu nedenle kötü zan haramdır ve kaçınılması gerekir. Bilinmeyen bir kişi hakkında iyi zan vacip olmasa bile kötü zan caiz değildir. Bu itibarla kesin ve doğru bilgi elde edilemeyen durumlarda müminler hakkında iyi zanda bulunulması gerekir. Peygamberimiz (s.a.s.);
إيًاكُمْ
والظَّنَّ ،
فإن الظَّنَّ
أكذبُ
الحدِيثَ “(Kötü)
zandan sakınınız, çünkü (kötü) zan, sözlerin en
yalanıdır.”[12] Buyurmuştur. Yalan söylemek ise büyük günahlardan
وَاجْتَنِبُ
08;ا قَوْلَ
الزُّورِ “yalan sözden
kaçının.”[13] وإنَّ
الْكَذِبَ
يَهْدِي إلى
الفُجُورِ
وإنَّ
الفُجُورًَ
يهْدِي إلى
النارِ ، وإن
الرجلَ
ليكذبَ حَتى
يُكْتبَ
عنْدَ
اللَّهِ
كَذَّاباً “Yalancılık
yoldan çıkmaya (fucûr) sürükler. Fucûr da cehenneme
götürür. Kişi yalancılığı meslek edinince Allah katında çok yalancı
(kezzâb) diye yazılır".[14] Ve münafıklığın alâmetlerinden biridir.
أَرْبعٌ منْ
كُنَّ فِيهِ ،
كان
مُنافِقاً
خالِصاً ،
ومنْ كَانتْ
فيهِ
خَصْلَةٌ
مِنْهُنَّ ،
كَانتْ فِيهِ
خَصْلةٌ مِنْ
نِفاقٍ حتَّى
يَدعَهَا : إذا
اؤتُمِنَ
خَانَ ، وَإذا

اللّهُ
عَوْرَتَهُ
حَتَّى
يَفْضَحَهُ
بِهَا فِي
بَيْتِهِ. “Kim
Müslüman bir kardeşinin bir ayıbını deşifre ederse Allah da onun bir ayıbını/kusurunu
deşifre eder ve onu evinde bile olsa rezil eder.” [\[17\]](#) Anlamındaki sözleriyle
tecessüs yapmamaları gerektiği konusunda müminleri uyarmıştır.
Çünkü إنَّكَ إن
اتَّبعْتَ
عَوْراتِ
المُسْلِمين
14;
أفسَدْتَهُم
18; ، أوْ كِدْتَ
أنْ
تُفسِدَهُمَ
"Müslümanların ayıplarının, gizli durumlarının peşine düşer, araştırmaya
kalkışırsan, onların ahlâkını bozarsın veya onları buna zorlamış olursun.”[\[18\]](#)
Özel hayatın gizliliği temel insan hakları arasında yer alır.
يَآاَيُّهَا
الَّذِينَ
اَمَنُوا لاَ
تَدْخُلُوا
بُيُوتًا
غَيْرَ
بُيُوتِكُمْ
حَتَّى
تَسْتَأْنِس
15;وا
وَتُسَلِّمُ
08;ا عَلَى
اَهْلِهَا
ذَلِكُمْ
خَيْرٌ
لَكُمْ
لَعَلَّكُمْ
تَذَكَّرُون
14; “Ey iman edenler! Kendi evlerinizden başka evlere, geldiğinizi hissettirip (izin alıp) ev
sahiplerine selâm vermeden girmeyin. Bu davranış sizin için daha hayırlıdır.
Düşünüp anlayasınız diye size böyle öğüt veriliyor.[\[19\]](#)
 İzinsiz kimsenin evine girilemez, eşyası araştırılmaz, mektubu açılamaz. Bir insanın
gizli halini araştırmak şöyle dursun başkalarına veya kamuya zararı söz konusu değilse
bir kusurun gizlenmesi, açıklanmasından daha iyidir. قال
رَسولُ اللّه:
َ يَسْتُرَ
عَبْدٌ

فَقَدْ
بهتَّهُ “Gıybet nedir bilir misiniz?” diye sormuş, sahabe; “Allah ve Rasulü daha iyi bilir.”cevabını vermiş, bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.s.) gıybeti, “Kardeşini onun hoşlanmadığı bir nitelik ile anmandır” diye tarif etmiştir. Kendisine; “Kardeşim de dediğim nitelik varsa ne buyurursunuz?”denilmesi üzerine; “Eğer dediğin nitelik kardeşinde varsa, işte o zaman gıybet olur. Yoksa ona iftira etmiş olursun.”[\[22\]](#) Buyurmuştur. İftira gıybetten daha kötü bir davranıştır. Zira gıybette zikredilen husus kişide vardır, iftirada ise yoktur. Peygamberimizin eşi Hz. Âişe validemiz anlatıyor:
وعنْ عائِشة
رضِي اللَّه
عنْها
قَالَتْ :
قُلْتُ للنبي
صَلّى اللهُ
عَل.َيْهِ
وسَلَّم
حسْبُك مِنْ
صفِيَّة كذا
وكَذَا قَال
بعْضُ
الرُّواةِ :
تعْني
قَصِيرةٌ ،
فقال : « لقَدْ
قُلْتِ
كَلِمةً لو
مُزجتّ بماءِ
البحْر
لمَزَجتْه ، »
قَالَتْ :
وحكَيْتُ له
إنساناً فقال :
« ما أحِبُّ
أني حكَيْتُ
إنْساناً
وإنَّ لي كذا
وَكَذَا » “Bir defasında ey Allah'ın Elçisi! ‘Safiye (şu kadcarcık) bir kadındır” dedim. Aişe onun kısa boylu olduğunu kastederek eliyle işaret etmişti. Bunun üzerine Hz. Peygamber, "Ey Aişe! Sen (amellerini)öyle bir sözle karıştırdın ki, onunla denizin suyu karıştırılmış olsa (denizin suyu) karıştırılır (şekli değişirdi)” buyurdu.[\[23\]](#) Gıybet; kişi, aile, toplum hatta bir milletin bütün mensuplarını rencide edebilir. Bu; kişiler, aileler ve toplumlar arasında huzursuzluk, kırgınlık hatta kavgaya bile sebebiyet verebilir. Bu sebeple yüce Rabbimiz sevgili Peygamberimiz gıybet etmeyi şiddetle yasaklamıştır. Tahlil ettiğimiz ayette gıybetin çirkinliği, ölen bir insanın etinin yenmesine benzetilerek dile getirilmiş ve bunun çok çirkin, kerih ve tiksnilen bir davranış olduğu bildirilmiştir.
حُرِّمَتْ

عَلَيْكُمُ
الْمَيْتَةُ
 Ölü bir hayvanın eti murdardır, yenilmesi haramdır.[\[24\]](#) Ölü
bir insanın etini yemek ise, insan fıtratına aykırı ve çok çirkin bir davranıştır. İşte
gıybet etmek bu çirkin davranışa benzetilmiştir. Gıybet eden, ölü bir insanın etini
yiyen kişi gibi kötü ve çirkin bir davranış yapmış, büyük günah
işlemiş ve kul hakkı üstlenmiş, fâsık ve isyankâr konumuna düşmüş
olur. Allah’a tövbe etmedikçe ve gıybeti yapılan kimse hakkını helâl
etmedikçe, gıybetin günahından kurtulamaz. Ahlâken kötü insanları
eleştirmek gıybet midir? Söylediği söz, yaptığı fiil ve sergilediği davranış ile her
türlü günahı ve kötülüğü işleyen, fert ve topluma zararlı
olan, sözgelimi hırsızlık ve iftira eden, ırz ve namus düşmanlığı yapan bir kimsenin
zararından korunmaları için bu kişinin kötü davranışları bir başkasına
söylenabilir. Bu gıybet değildir.[\[25\]](#) Gıybetimizi yaparı öğrenirsek ne yapmalıyız?
Gıybetimizi yaptığını duyduğumuz ve bildiğimiz kimse, yüzüne karşı veya aracı
vasıtasıyla uyarılabilir. Büyük âlim HasanBasrî, kendisinin gıybetini yapan
birine bir tabak hurma göndermiş ve işittiğime göre; “Amelinden bir miktar bana
hediye etmişsin, ben de hurma göndererek karşılık verdim, hediyemi kabul et.”
 demiştir.[\[26\]](#) Gıybeti yapılan kimse, gıybet sebebiyle zarara uğramış veya zarara uğraması
söz konusu ise duruma müdahale edebilir, ilgili mercilere müracaat edebilir,
zalimi eleştirebilir. لاَ
يُحِبُّ
اللهُ
الْجَهْرَ
بِالسُّوءِ
مِنَ
الْقَوْلِ
اِلاَّ مَنْ
ظُلِمَ
وَكَانَ
اللهُ
سَمِيعًا
عَلِيمًا “Allah, zulme uğrayanın
dile getirmesi dışında, çirkin sözün açıklanmasını sevmez.
Şüphesiz Allah, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir.[\[27\]](#), ancak sabredilmesi daha hayırlıdır.
وَاصْبِرْ
وَمَا
صَبْرُكَ
اِلاَّ
بِاللهِ
وَلاَ
تَحْزَنْ
عَلَيْهِمْ
وَلاَ تَكُ
فِى ضَيْقٍ
مِمَّا
يَمْكُرُونَ
“Allah yolunda başına gelecek herşeye göğüs ger, dirençli ol. Bu

dirençlilik ancak Allah’ın vereceği başarıyla mümkündür.”
[28] Gıybeti dinleyeninin durumu? Yanında gıybet yapılan kimsenin, hiçbir Şey
söylemeden gıybeti dinlemesi ahlâkî bir davranış değildir. Müminin,
Müslüman kardeşinin aleyhine konuşulmasına, gıybetinin yapılmasına müsaade
etmemesi gerekir. Bunu iki Őekilde yapabilir: a) Sözlü olarak müdahale eder,
bunun doğru olmadığını, gıybet etmenin haram ve büyük günah olduğunu
söyer. Bu, müminin iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma
görevidir.

وَالْمُؤْمِنُونَ

وَالْمُؤْمِنَاتُ

بَعْضُهُمْ

اَوْلِيَاءُ

بَعْضٍ

يَأْمُرُونَ

بِالْمَعْرُوفِ

وَيَنْهَوْنَعَنِ

الْمُنْكَرِ

“Erkek ve kadın mü’minlere gelince, onlar birbirlerinin yakını ve dostlarıdır;

hep iyi ve doğru olanın yapılmasını emrederler, kötü ve zararlı olanın yapılmasına

engel olurlar.”[29] Müslümanı gıyabında koruyan kimseye Allah dünya ve
ahirette yardım eder. Őu hadisler bu hususu açkça ifade etmektedir:

 “Mümin, müminin aynasıdır, Mümin, müminin kardeşidir.

Onun yitiğini ona iade eder ve onu gıyabında korur.” [30] مَنْحَمى

مُؤْمناً

مِنْ

مُنَافِقٍ

بَعَثَ

اللّهُ لَهُ

مَلكاً

يَحْمِى

لَحْمَهُ

يَوْمَ

الْقِيَامَةِمِننَارِ

جَهَنَّمَ،

وَمَنْ رَمَى

مُسْلِماً

بِشئٍ

يُرِيدُ

شَأنَهُ بِهِ

حبَسَهُ

اللّهُ

يَوْمَ

الْقِيَامَةِ عَلى جِسْرٍ مَنْ جُسُورِ جَهَنَّمَ، “Kim bir mümini bir münafiğa karşı korursa Allah ona bir melek günderir, bu melek kıyamet günü onu cehennem ateşinden korur. Kim bir Müslüman’a onu ayıplayacak bir şey isnat ederse Allah da onu dediğinden vaz geçmeden (ölürse)onu cehennem köprüsü üzerinde hapseder.”[31] منْ ردَّ عَنْ عِرْضِ أخيهِ، ردَّ اللَّه عنْ وجْههِ النَّارَ يوْمَ القِيَامَةِ "Kim, (din) kardeşinin ırz ve namusunu onu gıybet edene karşı savunursa, Allah da kıyamet günü o kimseyi cehennemden korur."[32] “Saygınlığının çiğnendiği, onur ve haysiyetinin zedelendiği bir yerde Müslüman bir kişiye yardım etmeyip onu yüzüstü bırakan hiçbir kimse yoktur ki Allah da onu yardım edilmesini arzu ettiği bir yerde yardımsız ve yüzüstü bırakmış olmasın. Saygınlığının çiğnendiği, onur ve haysiyetinin zedelendiği bir yerde Müslümana yardım eden bir kişi yoktur ki Allah ona yardım edilmesini arzu ettiği bir yerde yardım etmiş olmasın.”[33] b) Sözlü olarak gıybetin yapılmasına engel olamayacaksa, hiç olmazsa yapılan gıybet ortak olmaz, gıybet edenin sözlerini dinlemez ve gıybet yapılan ortamı terk eder Sevgili Kardeşlerim Gıybet etmenin ayet ve hadislerde dünyada uygulanacak maddî bir müeyyidesi bildirilmemiştir. Ancak gıybet eden kimse ölü eti yemiş gibi çirkin bir davranış sergilemiş, kul hakkı üslenmiş, büyük günah işlemiş olur. Allah’ın yardımından mahrum kalır, “dedikoducu insan” niteliği ile damgalanır, toplumda itibarını yitirir, zaman içinde vicdanî rahatsızlık çeker. Allah’a tövbe etmediği ve gıybeti yapılan kimse ile helalleşemediği takdirde ahrette cezasını çeker. Gıybet eden kimse, hak sahibi ile ahrette kisaslaşır.[34] Peygamberimiz miraca çıktığında bakır gibi tırnakları ile yüzlerini ve göğüslerini yırtanları görmüş,bunlar kimdir diye Cebrail’e sormuş, Cebrail de bunlar gıybet ederek insanların etlerini yiyenler ve onların onur ve haysiyetlerine leke sürenlerdir.” demiştir.[35] Suizan, tecessüs ve gıybet, tövbe etmeyi gerektirir. Ayette, suizan, tecessüs ve gıybet yasaklandıktan sonra “Allah’a karşı gelmekten sakınılması” ve “Allah’ın tövbeyi çok kabul eden ve çok merhamet eden” olduğu bildirilmiştir. Bu cümlelerle verilmek istenen mesajı şöyle anlayabiliriz: Müminler hakkında kötü zanda bulunmayın, müminlerin gizli hallerini araştırmayın ve gıybetlerini yapmayın, yaparsanız Allah’a karşı gelmiş, isyan etmiş olursunuz. Bu duruma düşerseniz tövbe etmeniz gerekir. Tövbe ederseniz Allah tövbenizi kabul eder ve size merhametle muamele eder. Ayarınca bu üç davranışla kul hakkı ihlâl edildiği için hak sahibinden helâlik alınması da gerekir. Peygamberimiz (s.a.s.); “Ey dilleriyle iman edip de iman kalplerine yerleşmeyenler! Müslümanlara eza etmeyin, onları arlandırmayın ve gizli hallerini araştırmayın. Çünkü kim bir Müslüman kardeşinin gizli bir halini ortaya çıkartıp deşifre ederse Allah da onun ayıp ve kusurlarını deşifre eder. Allah

kimin kusurlarını ortaya çıkartmak isterse, onu evinin içinde bile olsa rezil ve rüsva eder.”[36] Anlamındaki sözleriyle üç davranışın ne kadar kötü bir huy olduğunu beyan etmiştir. Sahabeden Abdullah ibn Ömer Hz.Peygamberi Kâbe’yi tavaf sırasında şöyle dediğini duydum demiştir. “(Ey Kâbe!)Sen ne kadar hoşsun, kokun ne kadar güzel. Sen ne kadar yücesin, saygınlığın ne kadar yüce. Muhammed’in canı elinde olan Allah’a yemin ederim ki, müminin saygınlığı Allah katında senin saygınlığından daha büyüktür.”[37] Bu sebeple müminin saygınlığını zedelememek gerekir. Sonuç olarak; tahlil ettiğimiz ayette,müminler üç şeyden men edilmektedir: Birincisi; zanla hareket ederek bilmediğiniz şeyleri biliriz demeyin, kesin bilmediğiniz şeylerle müminleri itham etmeyin,kötü zanda bulunmayın. İkincisi; bir kimse hakkında bilmediğiniz bir şeyi araştırarak ona zarar vermek rencide etmek amacıyla gizli olan kusurlarını ortaya çıkarmaya çalışmayın. Üçüncüsü; bir kimse hakkında bildiğiniz sırrı ifşa etmeyin ki bu kimse halk arasında rezil ve rüsva olmasın, dedikodu ve gıybet etmeyin. Allah’a karşı gelmekten sakının, bu yasakları işlerseniz tövbe etmeniz gerekir, tövbe ederseniz Allah tövbelerinizi kabul eder. “Günahların en büyüklerinden biri de,kişinin haksız yere bir Müslümanın onuruve haysiyetine dil uzatmaktır.”[38] “Her Müslümanın diğer Müslümana malı, namusu, onuru, haysiyeti ve kanı haramdır, kişiye şer olarak Müslüman kardeşini hakir görmesi yeter.”[39] Bu Vaaz Doç. Dr. İsmail Karagöz ün Zan, Tecessüs ve Gıybet; Gönül Kıran Üç Kötü Huydan Uzak Durabiliyor muyuz? Yazısına ayet ve hadis metinleri eklenerek hazırlanmıştır.

[1] Hucurat, 12 [2] Hucûrât, 10 [3] Feth, 12;Necm, 28 [4] Tevbe, 118 [5] Nisa, 157 [6] Fetih, 6 ve Ali İmran, 154 [7] Müslim, Zikir, 19 [8] Beyhakî, ş'u'abül' îmân, erRicâ Minallah, No:1013 [9] Tirmizî, Daavat 146, (3604); Ebu Davud, Edeb 89, [10] Beyhakî, ş'u'abül' İmân, erRicâ Minallah,No: 1018 [11] Hucûrât 6 [12] Müslim, Birr, 28 [13] Hac, 30;Ali İmran, 61 [14] Müslim, Birr 103-105. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Edeb 80 [15] Buhârî, îmân 24, Mezâlim 17, Cizye 17; Müslim, îmân 106 [16] Müslim, Birr, 28 [17] İbn Mâce, Hudûd, 5 [18] Ebu Dâvud, Edeb, 37 [19] Nur, 27–28 [20] Müslim, Birr: 72, (2590); İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 10/223 [21] Ebû Dâvud, Edeb: 45 (4891); İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 10/223. [22] Müslim, Birr, 70 [23] Tirmizî, Kıyâme, 51 [24] Mâide, 3 [25] Kurtubî, XVI, 339 [26]Gazali, İhyau Ulumiddîn, III, 343, Çeviri: Ahmet Serdaroğlu, Bedir Yayınları, İstanbul [27] Nisa, 148 [28] Nahl, 126 [29] Tevbe, 71;ve ayrıca bak Müslim, İman, 78 [30] Ebu Dâvûd, Edeb, 57 [31] Ebu Dâvud, Edeb, 40 [32] Tirmizî, Birr 20 [33] Ebu Dâvud, Edeb, 41 [34] Buhârî, Rikâk, 48,No: 6169; Tirmizî, Kıyâme, 2 [35] Ebû Dâvûd, Edeb, 40 [36] Tirmizî, Birr, 84 [37] İbn Mâce, Fiten, 2 [38]Ebu Dâvud,Edeb, 40 [39] Ebu Dâvud,Edeb, 40

[islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)